

RÖMER

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2011. május 10.*

A C-147/08. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet az Arbeitsgericht Hamburg (Németország) a Bírósághoz 2008. április 10-én és 2009. január 28-án érkezett, 2008. április 4-i és 2009. január 23-i határozataival terjesztett elő az előtte

Jürgen Römer

és

a Freie und Hansestadt Hamburg

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby (előadó) tanácselnökök, Juhász E., G. Arestis, A. Borg Barthet és T. von Danwitz bírák,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: N. Jääskinen,
hivatalvezető: A. Calot Escobar,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- J. Römer képviseletében H. Graupner Rechtsanwalt,

- a Freie und Hansestadt Hamburg képviseletében Härtel, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Bizottság képviseletében V. Kreuzschatz és J. Enegren, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. július 15-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.), valamint az uniós jog általános elvei és az EK 141. cikk

(amelynek jelenleg az EUMSZ 157. cikk felel meg) a foglalkoztatás és a munkavégzés területén a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetéssel kapcsolatos értelmezésére irányul.

- 2 E kérelmet a J. Römer és a Freie und Hansestadt Hamburg között a J. Römert megillető kiegészítő nyugellátás összegével kapcsolatban folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az Unió joga

- 3 A 2000/78 irányelv (13) és (23) preambulumbekzdése az alábbiakat mondja ki:

„(13) Ez az irányelv nem alkalmazható a szociális biztonsági és a szociális védelmi rendszerekre, amelyek juttatásait az [EK 141. cikkben] szereplő meghatározással ellentétben nem jövedelemként kezelik [...]

[...]

(22) Ez az irányelv nem érinti a családi állapotra és az attól függő ellátásokra vonatkozó nemzeti törvényeket.”

4 A 2000/78 irányelv 1. cikke az alábbiak szerint rendelkezik:

„Ennek az irányelvnek a célja a valláson, meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló, foglalkoztatás és munkavégzés során alkalmazott hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteinek a meghatározása az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel.”

5 Az említett irányelv 2. cikke értelmében:

„(1) Ezen irányelv alkalmazásában az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy az 1. cikkben említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában

- a) közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy személy egy másikhoz képest kedvezőtlenebb elbánásban részesül, részesült vagy fog részesülni egy hasonló helyzetben az 1. cikkben hivatkozott okok bármelyike alapján;
- b) közvetett hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha egy látszólag semleges előírás, feltétel vagy gyakorlat egy bizonyos vallású vagy meggyőződésű, egy bizonyos fogyatékoságú, egy bizonyos életkorú vagy egy bizonyos szexuális

irányultságú személyt más személyekkel szemben hátrányos helyzetbe hoz, kivéve ha

- i. az előírás, feltétel vagy gyakorlat törvényes cél által objektíve igazolható, és a cél elérésére irányuló eszközök megfelelők és szükségesek; [...]

[...]"

- 6 Ugyanezen irányelv 3. cikke a következőképpen szól:

„(1) A Közösségre átruházott hatáskörök korlátain belül ezt az irányelvet minden személyre alkalmazni kell, mind a köz-, mind a magánszféra vonatkozásában, beleértve a köztestületeket is a következőkre tekintettel:

[...]

- c) alkalmazási és munkakörülmények, beleértve az elbocsátást és a díjazást;

[...]

(3) Ezt az irányelvet nem kell alkalmazni semmilyen állami rendszerek vagy azzal egyenrangú [helyesen: azzal egy tekintet alá eső] egyéb rendszerek kifizetéseire, beleértve az állami szociális biztonsági és a szociális védelmi rendszereket is.

[...]

- 7 A 2000/78 irányelv 18. cikkének első francia bekezdése értelmében a tagállamok főszabály szerint legkésőbb 2003. december 2-ig meghozzák azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy ennek az irányelvnek megfeleljenek, vagy megbízhatják a szociális partnereket, azok közös kérése alapján, ezen irányelv végrehajtásával, a kollektív szerződéseket illető rendelkezések vonatkozásában. A tagállamok ezekben az esetekben biztosítják, hogy a szociális partnerek legkésőbb 2003. december 2-ig megállapodás formájában bevezessék a szükséges intézkedéseket. Az érintett tagállamok minden szükséges intézkedést megtesznek azért, hogy biztosítsák a szociális partnerek számára azt, hogy azok mindig biztosítani tudják az irányelv által előírt eredményeket. Erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot.

A nemzeti jog

Az alkotmány

- 8 A Németországi Szövetségi Köztársaság alkotmánya (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, a továbbiakban: alkotmány) 6. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „[a] házasság és a család az állam különleges védelme alatt áll”.

A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló törvény

- 9 A bejegyzett élettársi kapcsolatról szóló 2001. február 16-i törvény (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft, a továbbiakban: LpartG) 1. §-ának (1) bekezdése az ilyen élettársi kapcsolat formájával és létrejöttének feltételeivel kapcsolatban a következőket írja elő:

„Két azonos nemű személy akkor létesít élettársi közösséget, ha egybehangzóan, személyesen és egymás jelenlétében kijelentik, hogy élettársi közösségre kívánnak lépni egymással (élettársak). A nyilatkozatot feltétel és időbeli korlátozás nélkül kell tenni. A nyilatkozat akkor hatályos, ha azt a hatáskörrel rendelkező hatóság előtt tették. [...]”

- 10 Az LPartG 2. §-a a következőképpen rendelkezik:

„Az élettársaknak kölcsönösen gondoskodniuk kell egymásról, illetve támogatniuk egymást, és kölcsönösen életközösséget, valamint egymásért felelősséget kell vállalniuk.”

- 11 Az említett törvény 5. §-a értelmében:

„Az élettársak kötelesek kölcsönösen megfelelő módon hozzájárulni az élettársi közösség szükségleteinek kielégítéséhez. E tekintetben megfelelően alkalmazni kell a polgári törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch, a továbbiakban: BGB) 1360a. és 1360b. §-át.”

- 12 Ugyanezen törvénynek az élettársi kapcsolat egyéb joghatásaival kapcsolatos 11. §-ának (1) bekezdése szerint:

„Eltérő rendelkezés hiányában az élettársakat egymás családtagjának kell tekinteni.”

- 13 A 2005. január 1-jétől hatályos, az élettársi kapcsolathoz való jog megreformálásáról szóló 2004. december 15-i törvény (Gesetz zur Überarbeitung des Lebenspartnerschaftsrechts) módosította az LPartG-t, és még jobban közelítette a bejegyzett élettársi kapcsolat jogállását a házasságéhoz. Ezentúl a törvény rendelkezik többek között az életközösség felbontása esetén a nyugdíjjogosultság élettársak közötti kompenzációs jellegű megosztásáról (LPartG 20. cikk), ahogyan az már a házastársak válása esetén is fennáll. Ezenkívül úgy módosították a nyugdíjbiztosítás törvényi rendszerét, hogy a bejegyzett élettársak a házastársakhoz hasonlóan kapjanak özvegyi nyugdíjat, még abban az esetben is, ha az élettárs 2005. január 1-je előtt hunyt el (a társadalombiztosítási törvénykönyv [Sozialgesetzbuch] VI. könyve 46. §-ának (4) bekezdése).

Az ellátórendszerre alkalmazandó rendelkezések Hamburg szövetségi tartomány területén

- 14 Hamburg szövetségi tartomány kiegészítő biztosításról szóló 1995. március 1-jei törvényének (Hamburgisches Zusatzversorgungsgesetz, a továbbiakban: HmbZVG) 1. §-a megállapítja, hogy azt azokra a személyekre kell alkalmazni, akik a Freie und Hansestadt Hamburg alkalmazásában állnak, valamint mindenkire, aki számára e városnak e törvény 2. §-a értelmében ellátást kell folyósítania (ellátásra jogosultak). Ez utóbbi § alapján az ellátás az említett törvény 3–10. §-ában szabályozott öregségi nyugdíj, vagy 11–19. §-ában szabályozott özvegyi nyugdíj formájában nyújtható. A HmbZVG 2a. és 2.c. §-a értelmében a város szolgálatában álló munkavállalóknak hozzá kell járulniuk az ellátások költségeihez, amely hozzájárulás kezdeti mértéke az

adóköteles jövedelem 1,25%-a, amelyet a jövedelemből vonnak le. E törvény 2b. §-a szerint a hozzájárulási kötelezettség a munkaviszony megkezdésének napján kezdődik, és ez utóbbi megszűnésének napján ér véget.

- 15 A HmbZVG 6. §-a alapján az öregségi nyugdíj havi összege a nyugdíjjogosultságot megalapozó munkaviszonyban töltött minden teljes évre a nyugdíjszámításba bevont díjazások 0,5%-ának felel meg.

- 16 Az öregségi nyugdíj számításába bevont díjazásokat a HmbZVG 7. §-a sorolja fel, a nyugdíjjogosultságot megalapozó, illetve az ebből kizárt időszakokat pedig e törvény 8. §-a határozza meg.

- 17 A HmbZVG 29. §-a átmeneti rendelkezéseket tartalmaz azokra az e törvény 1. §-a (1) bekezdésének második mondatában említett ellátásra jogosultakra vonatkozóan, akik a korábban hatályos szabályozás hatálya alá tartoznak. Az említett 29. § (1) bekezdése 1. pontjának és 5. pontjának együttes értelmezése alapján az említett ellátásra jogosultak – ezen törvény 6. §-ának (1) és (2) bekezdése alóli kivételként – továbbra is az őket 2003 júliusában megillető ellátással azonos, illetve olyan összegű ellátást kapnak, amelyre az említett 29. § (1) bekezdése 2. és 4. pontja alapján 2003 decemberében jogosultak lettek volna.

- 18 A tárgykört korábban Hamburg szövetségi tartománynak a Freie und Hansestadt Hamburg munkavállalóinak kiegészítő öregségi nyugdíjáról és özvegyi nyugdíjáról szóló törvénye (Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg, a továbbiakban: 1. RGG) szabályozta. E törvény 10. §-ának (6) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„Az ellátás kiszámítása során figyelembe vett, fikción alapuló nettó jövedelem meghatározásához a nyugdíjszámításba bevont díjazásokból (8. §) le kell vonni

1. azon személy esetében, aki az öregségi nyugdíj folyósításának kezdetekor nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosultnak minősül (a 12. § (1) bekezdése), vagy ebben az időpontban családi támogatásban vagy kapcsolódó ellátásban részesül, azt az összeget, amelyet jövedelemadó címén a III/0. adózási osztály alkalmazásával meg kellett volna fizetni [az egyházat megillető rész levonását követően (Kirchenlohnsteuer)], [vagy]

2. az egyéb ellátásra jogosultak esetében azt az összeget, amelyet jövedelemadó címén az I. adózási osztály alkalmazásával meg kellett volna fizetni az öregségi nyugdíj folyósításának kezdetekor [az egyházat megillető rész levonását követően. [...]]”

19 Az 1. RGG 8. §-a (10) bekezdésének utolsó mondata alapján, ha az 1. RGG 10. §-a (6) bekezdésének 1. pontjában foglalt feltételek csak az öregségi nyugdíj folyósításának megkezdését követően teljesülnek, akkor az érdekelt kérelmére ez utóbbi rendelkezés szabályait ettől az időponttól kezdődően kell alkalmazni.

20 A III/0. adózási osztály szerint esedékes jövedelemadó szerint levonandó összeg határozottan kisebb, mint az I. adózási osztály szerinti jövedelemadóként levonandó összeg.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

21 A felek közötti jogvita tárgya az alapeljárás felperesét, J. Römert a 2001 novemberétől kezdődő időre megillető nyugellátás összegének kiszámítása.

- 22 J. Römert 1950-től keresőképtelensége 1990. május 31-én történt bekövetkezéséig a Freie und Hansestadt Hamburg ügyintézőként foglalkoztatta. 1969 óta megszakítás nélkül együtt élt U.-val. 2001. október 15-én az alapeljárás felperese és élettársa az LPartG alapján bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek, amelyről J. Römer 2001. október 16-án kelt levelében tájékoztatta korábbi munkáltatóját. 2001. november 28-án kelt újabb levelében kérte a számára folyósított kiegészítő nyugdíj összegének újbóli kiszámítását a III. adózási osztály szerinti, előnyösebb jövedelemadó-levonási szabályok alkalmazásával, mégpedig 2001. augusztus 1-jére visszamenőleges hatállyal, mint arról a kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatást adott. Az alapeljárás felperese azonban észrevételeiben kijelenti, hogy nyugdíjának módosítását csak 2001. november 1-jétől kérte.
- 23 2001. december 10-i levelében a Freie und Hansestadt Hamburg tájékoztatta J. Römert arról, hogy elutasítja az említett ellátás kiszámításának módosítását, mivel az 1. RGG 10. §-a (6) bekezdésének 1. pontja értelmében csak a nem tartósan külön élő házasság esetén jogosultak, valamint a családi támogatásra vagy ennek megfelelő ellátásra jogosult személyek jogosultak arra, hogy a nyugdíjuk összegét a III. adózási osztály figyelembevételével számítsák ki.
- 24 A Freie und Hansestadt Hamburg által 2001. szeptember 2-án megállapított „nyugdíjjogosultsági jegyzék” alapján a J. Römer részére megállapított havi nyugdíj 2001. szeptemberétől – azon összegre csökkentett díjazás alapján, amelyet az I. adózási osztály alkalmazása szerinti jövedelemadó alapulvételével kellett volna fizetni – 1204,55 DM-et (615,88 eurót) tett ki. Az érdekelt számításai szerint – amelyeket volt munkáltatója sem vitatott – a nyugdíj havi összege 2001. szeptemberében 590,87 DM-mel (302,11 euróval) magasabb lett volna, ha az említett nyugdíj összegének meghatározásához a III. adózási osztályt vették volna figyelembe.

- 25 A jogvita a kérdést előterjesztő bíróság elé került. J. Römer úgy véli, hogy őt a nyugdíj számítása szempontjából nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosultnak kell tekinteni az 1. RGG 10. §-a (6) bekezdésének 1. pontja alapján. Úgy érvel, hogy az említett rendelkezésben foglalt „nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosult” fel-tételét úgy kell értelmezni, hogy az kiterjed azokra az ellátásra jogosultakra is, akik az LpartG alapján bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek.
- 26 J. Römer álláspontja szerint a nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosultakkal egyenlő bánásmódhoz való joga a 2000/78 irányelvből mindenképpen következik. Azt is előadja, hogy mivel a hivatkozott irányelv nemzeti jogba való átültetésére nem került sor az irányelv 18. cikkében foglalt határidő lejártáig, azaz 2003. december 2-ig, ezért az az alapeljárás alperesére közvetlenül alkalmazandó.
- 27 A Freie und Hansestadt Hamburg úgy érvel, hogy az 1.RGG 10. §-a (6) bekezdésének 1. pontja szerinti „házas” kifejezés nem értelmezhető úgy, ahogy J. Römer előadja. Lé-nyegében azt állítja, hogy az alkotmány 6. cikkének (1) bekezdése alapján a házasság és a család az állam különleges védelme alatt állnak. A Freie und Hansestadt Ham-burg álláspontja szerint továbbá párhuzam vonható az általános adózás kérdése és az 1. RGG alapján folyósított kiegészítő nyugellátás számítása során a III. adózási osztály fikción alapuló alkalmazása között. Úgy érvel, hogy az érdekeltek rendelkezésére álló, a mindennapi életvitelük során felmerülő szükségletekre fordítható pénzügyi forrá-sok havi összegét egyrészt az általuk munkaviszonyban töltött időszak alatti általános adózás, másrészt a nyugdíjak kiszámítása során a III. adózási osztály fikción alapuló alkalmazása határozza meg. Az azon személyek számára biztosított előny, akik csalá-dot alapítottak, vagy akik ezt megtehették volna, a helyzetükkel járó anyagi többlet-terhek kompenzálását szolgálja.

28 E körülmények között az Arbeitsgericht Hamburg (hamburgi munkaügyi bíróság) 2008. április 4-i határozatával – melyet kiegészített a 2009. január 28-i határozat – felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

- „1) [Az 1. RGG] által szabályozott, a Freie und Hansestadt Hamburg volt munkavállalóit [...], valamint túlélő hozzátartozóikat megillető kiegészítő nyugellátás a [2000/78 irányelv] 3. cikkének (3) bekezdése értelmében vett »állami rendszerek vagy azzal egyenrangú [helyesen: azzal egy tekintet alá eső] egyéb rendszerek kifizetései[nek] minősülnek-e, beleértve az állami szociális biztonsági és a szociális védelmi rendszereket is«, azzal a következménnyel, hogy az említett irányelv az 1. RGG szabályozási körében nem alkalmazható?
- 2) [a] Ha a fenti kérdésre nemleges válasz adandó, a[z] 1. RGG azon rendelkezései, amelyek a nyugellátás kiszámítása során annak összegét illetően különbséget tesznek egyrészt a házas, másrészt az összes többi ellátásra jogosult között, nevezetesen előnyben részesítik a házas ellátásra jogosultakat – az azonos nemű személlyel a [LPartG] alapján élettársi közösséget létesített személyekkel [...] szemben –, a 2000/78 irányelv (22) preambulumbekkezdése értelmében vett, »a családi állapotra és az attól függő ellátásokra vonatkozó nemzeti törvények[nek]« minősülnek-e?
- b) [Igenlő válasz esetén e]z azzal a következménnyel jár-e, hogy a 2000/78 irányelv az 1. RGG hivatkozott rendelkezéseire vonatkozóan nem alkalmazható, annak ellenére, hogy maga az irányelv nem tartalmazza hatályának a[z] említett] (22) preambulumbekkezdésnek megfelelő korlátozását?
- 3) Ha a második kérdés első vagy második részére nemleges válasz adandó, s]érti-e az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése – amely szerint a nyugellátás összegét a nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosultak számára az (adóalany számára

kedvezőbb) III/0. adózási osztály fikción alapuló alkalmazásával, míg az összes többi ellátásra jogosult számára az (adóalany számára kedvezőtlenebb) I. adózási osztály fikción alapuló alkalmazásával számítják ki – a 2000/78 irányelv 2. cikkével és 3. cikke (1) bekezdésének c) pontjával együttesen értelmezett 1. cikkét, az olyan ellátásra jogosulttal szemben, aki azonos nemű személlyel él [bejegyzett] élettársi kapcsolatban, és e személytől nem tartósan él külön?

4) Ha az első kérdésre vagy a második kérdés első részére igenlő, vagy a harmadik kérdésre nemleges válasz adandó[, a]z EK 141. cikkel vagy a közösségi jog valamely általános elvével ellentétes-e az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése a 3. kérdésben leírt szabályok, illetve jogkövetkezmény miatt?

5) [a] Ha a harmadik vagy negyedik kérdésre igenlő válasz adandó[, e]z azzal a következménnyel jár-e, hogy a [...] bejegyzett élettársi kapcsolatban [és nem tartósan külön]élő ellátásra jogosult már az 1. RGG 10. §-a (6) bekezdésének a kifogásolt egyenlőtlen bánásmód megszüntetése értelmében történő módosítása előtt is követelheti, hogy a nyugellátás összegének kiszámítása során nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosultként kezeljék?

[b] Ha igen, érvényes-e ez – a 2000/78 irányelv alkalmazhatósága és a 3. kérdés igenlő megválaszolása esetén – már a 2000/78 irányelv 18. cikkének (1) bekezdésében az átültetésre megállapított határidő letelte előtt is?

- 6) Ha az ötödik kérdésre igenlő válasz adandó[, e]z a Bíróság C-262/88. sz. Barber-ügyben 1990. május 17-én hozott ítélete (EBHT 1990., I-1889. o.) indokolásának megfelelően azzal a korlátozással érvényes-e, hogy az egyenlő bánásmódot a [ki-egészítő] nyugellátás összegének kiszámítása során a nyugellátás csak azon részei tekintetében kell megvalósítani, amelyekre az ellátásra jogosult 1990. május 17-étől kezdődően szerzett jogosultságot?
- 7) Ha a Bíróság megállapítja a közvetlen hátrányos megkülönböztetés fennállását:
- a) Milyen jelentőség tulajdonítandó annak a ténynek, hogy egyrésztől mind [az] [...] [alkotmány], mind a közösségi jog előírja az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartását, másrészt azonban a Németországi Szövetségi Köztársaság jogrendszerében a házasság és a család az állam különleges védelme alatt állnak az alkotmány 6. cikkének (1) bekezdése által kifejezetten elismert alkotmányos értéküknél fogva?
- b) Egy közvetlen hátrányos megkülönböztetést tartalmazó jogi rendelkezés igazolható-e [a 2000/78] irányelvben foglaltakkal szemben azzal, hogy az a[z érintett] tagállam belső joga által elismert, de a közösségi jog által nem követett célt szolgál? Ebben az esetben a tagállam joga által elismert [ezen] egyéb cél egyszerűen elsőbbséget élvezhet az egyenlő bánásmód elvével szemben?
- c) Amennyiben az előző kérdésre nemleges válasz adandó[, m]ilyen jogi szempont alapján dönthető el ilyen esetben, hogy miként biztosítható a közösségi jog egyenlő bánásmódra vonatkozó elve és a[z említett] tagállam belső joga által elismert egyéb jogi cél közötti egyensúly? Érvényes-e ebben a vonatkozásban [a 2000/78] irányelv 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának[...] i) alpontjában foglalt szabály a közvetett hátrányos megkülönböztetés megengedhetőségével kapcsolatban, vagyis hogy a hátrányos megkülönböztetést megvalósító

szabályozásnak törvényes cél által objektíve igazolhatónak kell lennie, a cél elérésére irányuló eszközöknek pedig megfelelőeknek és szükségeseknek kell lenniük?

- d) Az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdéséhez hasonló szabályozás megfelel a törvényesség közösségi jog szerinti feltételének az előző kérdésre adott válaszban meghatározottak szerint? Teljesíti-e ezeket a feltételeket önmagában a nemzeti jog különös rendelkezése, amelynek nincs közösségi jogi megfelelője, azaz az alkotmány 6. cikkének (1) bekezdése?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első két kérdéstről

- ²⁹ Első két kérdésével, amelyeket együtt kell megválaszolni, a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné tudni, hogy az olyan kiegészítő nyugellátások, mint amelyek az 1. RGG alapján a Freie und Hansestadt Hamburg volt munkavállalóit, valamint túlélő hozzátartozóikat illeti, nem tartoznak-e a 2000/78 irányelv tárgyi hatálya alá az említett irányelv 3. cikkének (3) bekezdése vagy (22) preambulumbekkezdése miatt.
- ³⁰ Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy ezek az ellátások az EUMSZ 157. cikk értelmében díjazásnak minősülnek.

- 31 Mindenekelőtt, ami a 2000/78 irányelv 3. cikkének (3) bekezdését illeti, a kérdést előterjesztő bíróság pontosabban azt kérdezi, hogy azon körülmény, hogy e rendelkezés értelmében az említett irányelvet „nem kell alkalmazni semmilyen állami rendszerek [...] kifizetéseire”, azt jelenti-e, hogy úgy kell tekinteni, hogy a szóban forgó rendszerre mint állami rendszerre az említett irányelv tárgyhatálya nem terjed ki.
- 32 E tekintetben elég emlékeztetni arra, hogy a Bíróság már megállapította, hogy a 2000/78 irányelv hatálya az ezen irányelv (13) preambulumbekkezdésével együtt értelmezett 3. cikke (1) bekezdése c) pontjának és (3) bekezdésének fényében úgy értendő, hogy az nem terjed ki azon szociális biztonsági és szociális védelmi rendszerekre, amelyek juttatásai nem feleltethetők meg a díjazásnak az EUMSZ 157. cikk szerinti fogalmának, sem pedig bármilyen olyan jellegű állami kifizetésre, amelynek célja a munkához jutás vagy a munkaviszony fenntartása (a C-267/06. sz. Maruko-ügyben 2008. április 1-jén hozott ítélet [EBHT 2008., I-1757. o.] 41. pontja).
- 33 Ebből következik, hogy a 2000/78 irányelv 3. cikkének (3) bekezdése nem értelmezhető úgy, hogy valamely állami rendszer által fizetett és az EUMSZ 157. cikk értelmében vett díjazásnak minősülő kiegészítő nyugellátásra nem terjed ki az említett irányelv tárgyhatálya.
- 34 Ami továbbá a 2000/78 irányelv (22) preambulumbekkezdését illeti, amelynek értelmében az „[említett] irányelv nem érinti a családi állapotra és az attól függő ellátásokra vonatkozó nemzeti törvényeket”, elég emlékeztetni arra, hogy a Bíróság a fent hivatkozott Maruko-ügyben hozott ítélet 58–60. pontjában már határozott annak hatályáról.

- 35 Amint ezen ítéletből kitűnik, mivel az alapügyben szereplőhöz hasonló, kiegészítő nyugellátás az EUMSZ 157. cikk értelmében vett „díjazásnak” tekintendő, és a 2000/78 irányelv hatálya alá tartozik, a 2000/78 irányelv (22) preambulumbekzdése nem alkalmas ezen irányelv alkalmazandóságának megkérdőjelezésére (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Maruko-ügyben hozott ítélet 60. pontját).
- 36 Az előzőekből következik, hogy a feltett első és második kérdésre az a válasz adandó, hogy a 2000/78 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy sem a 3. cikkének (3) bekezdése, sem a (22) preambulumbekzdése miatt nem kerülnek ki a tárgyi hatálya alól az olyan, az EUMSZ 157. cikk értelmében vett „díjazásnak” tekintendő, kiegészítő nyugellátások, mint amelyeket a Freie und Hansestadt Hamburg az 1. RGG alapján volt munkavállalóinak, valamint azok túlélő hozzátartozóinak fizet.

A harmadik és a hetedik kérdéstről

- 37 Együtt vizsgálandó harmadik és hetedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné tudni egyrészt, hogy a 2000/78 irányelv együttesen értelmezett 1. cikkével, 2. cikkével és 3. cikke (1) bekezdésének c) pontjával ellentétes-e az olyan rendelkezés, mint az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése, amelynek értelmében a házasság után jogosultnak folyósított kiegészítő nyugellátás előnyösebb, mint az olyan ellátásra jogosultnak folyósított, aki azonos nemű személlyel él bejegyzett élettársi kapcsolatban, mivel az ilyen rendelkezés szexuális irányultságon alapuló, közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül. Másrészt a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné tudni, hogy a valamely tagállam által követett olyan célkitűzés, mint az alkotmány 6. cikkének (1) bekezdésében szereplő házasság védelme, igazolhatja-e, és ha igen, milyen feltételekkel a szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést.

- 38 Előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jog jelenlegi állapotában a személyek családi állapotára vonatkozó jogszabályok a tagállamok hatáskörébe tartoznak. Mindazonáltal 1. cikkének értelmében a 2000/78 irányelv célja a foglalkoztatás és munkavégzés területén bizonyos típusú – köztük a szexuális irányultságon alapuló – hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem, az egyenlő bánásmód elvének a tagállamokban történő megvalósítására tekintettel.
- 39 Az említett irányelv 2. cikke értelmében az „egyenlő bánásmód elve” azt jelenti, hogy az ugyanennek az irányelvnek az 1. cikkében említett okok alapján nem szabad semmiféle közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést tenni.
- 40 A 2000/78 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének a) pontja szerint közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor áll fenn, ha valamely személy kedvezőtlenebb elbánásban részesül, mint egy hasonló helyzetben lévő másik személy az irányelv 1. cikkében hivatkozott okok bármelyike alapján.
- 41 Ebből következik, hogy a közvetlen hátrányos megkülönböztetés az említett irányelv értelmében először is azt feltételezi, hogy a mérlegelt helyzetek hasonlóak legyenek.
- 42 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy amint kitűnik a fent hivatkozott Maruko-ügyben hozott ítélet 67–73. pontjából, nem szükséges, hogy a helyzetek azonosak legyenek, hanem csak hogy hasonlóak legyenek, másrészt pedig e hasonló jelleg vizsgálatát nem átfogó és absztrakt módon kell elvégezni, hanem az érintett ellátásra tekintettel különösen és konkrétan. Ugyanis a túlélő hozzátartozónak járó ellátásnak a valamely foglalkozási előtakarékossági rendszerbe tartozó elhunyt élettársa számára történő nyújtásának megtagadásáról szóló ezen ítéletben a Bíróság nem végezte el a házasság és a német jog szerint bejegyzett élettársi kapcsolat átfogó összehasonlítását, hanem

a német jognak az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet előterjesztő bíróság által elvégzett vizsgálatra alapozva, amely szerint a német jogban megfigyelhető az élettársi kapcsolat tekintetében létrehozott szabályozásnak a házasságra alkalmazandó szabályozáshoz történő fokozatos közelítése, hangsúlyozta, hogy az említett élettársi kapcsolat az özvegyi nyugdíj vonatkozásában hasonló a házassághoz.

- 43 Következésképpen a helyzetek összehasonlítását a házastársak és bejegyzett élettársak azon nemzeti jogi rendelkezésekből eredő jogaira és kötelezettségeire összpontosító elemzésre kell alapítani, amelyek az alapügyben szóban forgó ellátás tárgyára és nyújtása feltételeire tekintettel relevánsak, és nem annak vizsgálatából kell állnia, hogy a nemzeti jog jogilag általában véve és teljesen hasonlóvá tette-e a bejegyzett élettársi kapcsolatot a házassággal.
- 44 E tekintetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkból kitűnik, hogy 2001-től, az LPartG hatálybalépésének évétől a Németországi Szövetségi Köztársaság átalakította jogrendjét annak érdekében, hogy az azonos nemű személyeknek formálisan is lehetőségük legyen életre szólóan kötött gondoskodási és támogatási közösségben történő együttélésre. Az említett tagállam, mivel úgy döntött, hogy nem nyitja meg e személyek számára a házasság intézményét, amelyet továbbra is kizárólag az ellenkező nemű személyek esetében tart fenn, az azonos nemű személyek számára bevezetett egy különálló szabályozást, a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozót, amelynek feltételeit fokozatosan hasonlóvá tette a házasság esetében alkalmazott feltételekhez.
- 45 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben rámutat, hogy az LPartG-nek a 2004. december 15-i törvénnyel történt módosítása hozzájárult az élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályozásnak a házasságra irányadó szabályozáshoz történő fokozatos közelítéséhez. E bíróság szerint nincs többé jelentős jogi eltérés e két családi állapot között úgy, ahogyan azokat a német jogrend értelmezi. A fennálló legfontosabb eltérés abban a tényben rejlik, hogy a házasság feltételezi, hogy a házastársak különböző neműek legyenek, míg a bejegyzett élettársi kapcsolat azt feltételezi, hogy az élettársak azonos neműek legyenek.

- 46 A fent hivatkozott Maruko-ügyben hozott ítéletben szereplő ellátástól eltérően, amely a túlélő hozzátartozónak járó ellátás volt, a jelen alapügyben szóban forgó ellátást a Freie und Hansestadt Hamburg által egyik korábbi munkavállalójának folyósított kiegészítő öregségi nyugellátás jelenti. Tény továbbá, hogy Hamburg szövetségi tartomány alapügyben szóban forgó szabályozásának alkalmazása nemcsak azt feltételezi, hogy az ellátásra jogosult házas legyen, hanem ezenkívül azt is, hogy ne éljen tartósan külön a házastársától. A szabályozás célja, hogy a nyugdíj elérésekor olyan helyettesítő jövedelemmel szolgáljon, amely az érdekelt hasznára van, de amely közvetve a vele élő személyek hasznát is szolgálja.
- 47 E tekintetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkból kitűnik, hogy bár a 2004. december 15-i törvény számos konkrét pontban megerősítette az élettársi kapcsolat és a házasság jogi intézménye közötti hasonlóságot, eredeti változatában az LPartG már előírta a 2 és 5. §-ában, hogy az élettársakat kölcsönös kötelezettség terheli egyrészt arra vonatkozóan, hogy gondoskodniuk kell egymásról, és támogatniuk kell egymást, másrészt hogy munkájukkal és vagyonukkal megfelelő módon hozzájáruljanak az élettársi közösség szükségleteinek kielégítéséhez, hasonlóan a házastársakat az életközösség fennállása alatt terhelő kötelezettséghez.
- 48 Ebből következik, hogy az ilyen kötelezettségek az LPartG hatálybalépésétől kezdve ugyanúgy vonatkoznak az élettársakra, mint a házastársakra.
- 49 Másodszor, ami a szexuális irányultságon alapuló kevésbé kedvező bánásmódra vonatkozó szempontot illeti, a Bíróság elé terjesztett ügyiratból kitűnik, hogy J. Römer kiegészítő nyugellátását az 1. RGG 8. §-a (10) bekezdése utolsó mondatának alkalmazásával megemelték volna, ha 2001 októberében házasságot kötött volna, ahelyett hogy bejegyzett élettársi kapcsolatot létesített egy férfival.

- 50 Márpedig, amint azt a főtanácsnok indítványa 99. pontjában megállapította, ez a kedvezőbb bánásmód nem áll összefüggésben sem az életközösség tagjainak jövedelmével, sem azzal, hogy vannak-e gyermekek, sem más, a házastárs gazdasági szükségleteivel kapcsolatos tényezővel.
- 51 Ezenkívül úgy tűnik, a munkaviszonyban töltött időszak alatt az érdekeltnek az alapügyben szóban forgó ellátással kapcsolatos hozzájárulási kötelezettségét semmilyen módon nem érintette a családi állapota, minthogy a nyugellátás költségeihez ugyanolyan mértékű befizetéssel volt köteles hozzájárulni, mint házas munkatársai.
- 52 Következésképpen a feltett harmadik és hetedik kérdésre az a válasz adandó, hogy a 2000/78 irányelv 1., 2. cikkének és 3. cikke (1) bekezdése c) pontjának együttesen értelmezett rendelkezéseivel ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, mint az 1. RRG 10. §-a (6) bekezdése, amely szerint az élettársi kapcsolatban élő ellátásra jogosult alacsonyabb összegű kiegészítő nyugellátást kap, mint a nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosult, ha
- az érintett tagállamban a házasság különböző nemű személyeknek van fenntartva, és mellette olyan életközösség is létezik, mint amelyről az LPartG rendelkezik, amely az azonos nemű személyek számára van fenntartva, és
  - szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés áll fenn amiatt, hogy a nemzeti jogban az említett élettárs az említett nyugellátás tekintetében a házas személyéhez hasonló jogi és ténybeli helyzetben van. A hasonlóság vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik, amelynek során a házastársaknak, illetve élettársi kapcsolatban élő személyeknek a megfelelő intézmények keretében szabályozott, a szóban forgó ellátás tárgyára és nyújtásának feltételeire tekintettel releváns jogaira és kötelezettségeire kell összpontosítania.

Az ötödik kérdésről

- 53 E kérdésével az előterjesztő bíróság elsőként arra keresi a választ, hogy abban az esetben, ha a Bíróság szerint az alapeljárás felpereséhez hasonló ellátásra jogosult által elszenvedett hátrány az uniós jog megsértésének minősül, az érdekelt követelheti-e, hogy a nem tartósan különélő házaspáros ellátásra jogosultakkal azonosan kezeljék, akár az 1. RGG 10. §-a (6) bekezdésének ilyen értelmű módosítását megelőzően is, amennyiben a Freie und Hansestadt Hamburg nem magánjogi munkáltató, hanem olyan helyi önkormányzat, amely egyszerre fejt ki tevékenységét munkáltatói és – az alapügyben szóban forgó rendelkezés kapcsán – jogalkotói minőségben.
- 54 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az uniós jogi rendelkezéseket – hatáskörének keretei között – alkalmazni hivatott nemzeti bíróság köteles biztosítani e normák teljes érvényesülését, szükség esetén – saját hatáskörénél fogva – eltekintve a nemzeti jogszabályok uniós joggal ellentétes rendelkezéseinek alkalmazásától, utólagosan is, anélkül hogy kérelmezniük kellene vagy várniuk kellene azok jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítésére (a C-314/08. sz. Filipiak-ügyben 2009. november 19-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-11049. o.] 81. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 55 Továbbá, ha fennállnak a feltételei annak, hogy valamely irányelv rendelkezéseire magánszemélyek az állammal szemben a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhatnak, akkor ezt e magánszemélyek attól függetlenül megtehetik, hogy az állam milyen minőségben – munkáltatóként vagy hatóságként – jár el (a C-250/09. és C-268/09. sz., Georgiev egyesített ügyekben 2010. november 18-án hozott ítélet [EBHT 2010., I-11869. o.] 70. pontja).
- 56 Ebből következik, hogy abban az esetben, ha egy olyan rendelkezés, mint az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése a 2000/78 irányelv 2. cikke értelmében hátrányos megkülönböztetésnek minősül, valamely magánszemély a helyi önkormányzattal szemben anélkül érvényesítheti az egyenlő bánásmóddhoz való jogot, hogy meg kellene várnia,

hogy e rendelkezést a jogalkotó összhangba hozza az uniós joggal, tekintettel ez utóbbi jog elsőbbségére (lásd ebben az értelemben a C-341/08. sz. Peterson-ügyben 2010. január 12-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-47. o.] 81. pontját és a fent hivatkozott Georgiev egyesített ügyekben hozott ítélet 73. pontját).

- 57 Másodszer a kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi, hogy az egyenlő bánásmódot mely időponttól kezdve kellene biztosítani. E tekintetben mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy abban az esetben, ha a 2000/78 irányelv értelmében fennáll a hátrányos megkülönböztetés, az alapügy felperese ezen irányelv alapján nem részesülhet ugyanazokban a jogokban, mint a házasságba kötött házastársak, az alapügyben szóban forgó kiegészítő nyugellátást illetően a tagállamok számára az átültetésre előírt határidő lejártá elótt.
- 58 E határidőt illetően meg kell jegyezni, hogy bár – amint a Bíróság többek között a C-144/04. sz. Mangold-ügyben 2005. november 22-én hozott ítéletének (EBHT 2005., I-9981. o.) 13. pontjában megállapította – a Németországi Szövetségi Köztársaság a 2000/78 irányelv 18. cikkének második bekezdésével összhangban 2003. december 2-tól számított hároméves kiegészítő időszakot kért az említett irányelv átültetéséhez, e lehetőség – amint az említett rendelkezésből következik – csak az életkoron és fogyatékosságon alapuló hátrányos megkülönböztetésre vonatkozott. Következésképpen a 2000/78 irányelv szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó rendelkezéseinek átültetésére előírt határidő a Németországi Szövetségi Köztársaság tekintetében, akárcsak a többi tagállam esetében, 2003. december 2-án lejárt.
- 59 Végül az alapügy felperese élettársi kapcsolatának bejegyzése, 2001. október 15. és a 2000/78 irányelv átültetési időszakának lejártá közötti időszakot illetően emlékeztetni kell arra, hogy az Európai Unió Tanácsa az EK 13. cikk alapján fogadta el a 2000/78 irányelvet, amellyel kapcsolatban a Bíróság úgy határozott, hogy maga az említett irányelv nem mondja ki a foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód elvét, amely különböző nemzetközi megállapodásokból és a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból ered, hanem csupán az a célja, hogy az említett területeken meghatározza a különböző okokon alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem általános kereteit (lásd a fent hivatkozott Mangold-ügyben hozott

ítélet 74. pontját és a C-555/07. sz. Küçükdeveci-ügyben 2010. január 19-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-365. o.] 20. pontját), amely okok között szerepel a szexuális irányultság.

- 60 Ahhoz azonban, hogy a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalma az alapügyben szóban forgóhoz hasonló esetben alkalmazható legyen, az utóbbinak az uniós jog hatálya alá kell tartoznia (lásd a fent hivatkozott Küçükdeveci-ügyben hozott ítélet 23. pontját).
- 61 Márpedig sem az EK 13. cikk, sem a 2000/78 irányelv nem teszi lehetővé olyan helyzet uniós jog hatálya alá vonását, mint amilyen az alapügyben felmerült az irányelv átültetésére meghatározott határidő lejárta előtti időszak tekintetében (lásd analógia útján a C-427/06. sz. Bartsch-ügyben 2008. szeptember 23-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-7245. o.] 16. és 18. pontját, valamint a fent hivatkozott Küçükdeveci-ügyben hozott ítélet 25. pontját).
- 62 Ugyanis az EK 13. cikk – amely a Tanácsa számára lehetővé tette, hogy az EK-Szerződés által biztosított hatásköre keretében megtegye a szükséges intézkedéseket a szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemben – mint olyan, az ilyen jellegű bármely hátrányos megkülönböztetés tilalma érdekében nem vonhatta az uniós jog hatálya alá az olyan helyzeteket, mint amilyen az alapügyben szerepel, amelyek nem tartoztak a hivatkozott cikk alapján elfogadott intézkedések körébe, konkrétan a 2000/78 irányelvet illetően az annak átültetésére meghatározott határidő lejárta előtt (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bartsch-ügyben hozott ítélet 18. pontját).
- 63 Másfelől az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése nem minősül a 2000/78 irányelvet, sem más uniós jogi rendelkezést végrehajtó intézkedésnek, ezért csak ezen irányelv átültetésére meghatározott határidő lejártakor volt az említett irányelvnek az a joghatása, hogy az uniós jog hatálya alá vonta az alapügyben szóban forgó nemzeti szabályozást,

amely az említett irányelv által szabályozott területre, vagyis az EUMSZ 157. cikk értelmében vett díjazás feltételeire vonatkozik (lásd analógia útján a fent hivatkozott Bartsch-ügyben hozott ítélet 17., 24. és 25. pontját).

- ⁶⁴ Az előző megfontolásokra tekintettel a feltett ötödik kérdésre az a válasz adandó, hogy abban az esetben, ha az 1. RGG 10. §-ának (6) bekezdése a 2000/78 2. cikkének értelmében vett hátrányos megkülönböztetésnek minősül, az alapügy felpereséhez hasonló magánszemély leghamarabb az említett irányelv átültetési határidejének lejártát követően, vagyis 2003. december 3-tól kezdve hivatkozhat az egyenlő bánásmódhoz való jogra, anélkül hogy meg kellene várni, hogy az említett rendelkezést a nemzeti jogalkotó összhangba hozza az uniós joggal.

A negyedik és hatodik kérdésről

- ⁶⁵ A harmadik és ötödik kérdésre adott válaszokra tekintettel nem szükséges válaszolni a feltett negyedik kérdésre.
- ⁶⁶ A hatodik kérdést illetően elég megállapítani azt, hogy a szóban forgó alapjogvita a 2001. november 1-jétől fizetett kiegészítő nyugellátáshoz való jogra vonatkozik, amelyre a C-262/88. sz. Barber-ügyben 1990. május 17-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-1889. o.) joghatásainak időbeli korlátozása nem lehet hatással az 1990. május 17-ét követő időszakban, azon tény ellenére, hogy az említett jog alapjául szolgáló hozzájárulásokat az említett ítélet kihirdetésének napját megelőzően megfizették. Másfelől sem a Németországi Szövetségi Köztársaság, sem a Freie und Hansestadt Hamburg

nem javasolta a jelen ítélet joghatásainak időbeli korlátozását, és a Bíróság elé terjesztett bizonyítékok sem utalnak arra, hogy így kellene eljárni.

A költségekről

- ⁶⁷ Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv úgy értelmezendő, hogy sem a 3. cikkének (3) bekezdése, sem a (22) preambulumbekzdése miatt nem kerülnek ki a tárgyi hatálya alól az olyan, az EUMSZ 157. cikk értelmében vett díjazásnak minősülő kiegészítő nyugellátások, mint amelyeket a Freie und Hansestadt Hamburg a Hamburg szövetségi tartománynak a Freie und Hansestadt Hamburg munkavállalóinak kiegészítő öregségi nyugdíjáról és özvegyi nyugdíjáról szóló törvénye (Erstes Ruhegeldgesetz der Freien und Hansestadt Hamburg) 1995. május 30-i változata alapján volt munkavállalóinak, valamint azok túlélő hozzátartozóinak fizet.**
- 2) A 2000/78 irányelv 1., 2. cikkének és 3. cikke (1) bekezdése c) pontjának együttesen értelmezett rendelkezéseivel ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, mint a Hamburg szövetségi tartomány említett törvénye 10. §-ának**

(6) bekezdése, amely szerint az élettársi kapcsolatban élő ellátásra jogosult alacsonyabb összegű kiegészítő nyugellátást kap, mint a nem tartósan külön élő házas ellátásra jogosult, ha

- az érintett tagállamban a házasság különböző nemű személyeknek van fenntartva, és mellette olyan életközösség is létezik, mint amelyről a bejegyzett élettársi kapcsolatáról szóló 2001. február 16-i törvény (Gesetz über die Eingetragene Lebenspartnerschaft) rendelkezik, amely az azonos nemű személyek számára van fenntartva, és

- szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetés áll fenn amiatt, hogy a nemzeti jogban az említett élettárs az említett nyugellátás tekintetében a házas személyéhez hasonló jogi és ténybeli helyzetben van. A hasonlóság vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság hatáskörébe tartozik, amelynek során a házastársaknak, illetve élettársi kapcsolatban élő személyeknek a megfelelő intézmények keretében szabályozott, a szóban forgó ellátás tárgyára és nyújtásának feltételeire tekintettel releváns jogaira és kötelezettségeire kell összpontosítania.

3) Abban az esetben, ha Hamburg szövetségi tartománynak a Freie und Hansestadt Hamburg munkavállalóinak kiegészítő öregségi nyugdíjáról és özvegyi nyugdíjáról szóló törvénye 1995. május 30-i változata 10. §-ának (6) bekezdése a 2000/78 irányelv 2. cikke értelmében vett hátrányos megkülönböztetésnek minősül, az alapügy felpereséhez hasonló magánszemély leghamarabb az említett irányelv átültetési határidejének lejártát követően, vagyis 2003. december 3-tól kezdve hivatkozhat az egyenlő bánásmódhoz való jogra, anélkül hogy meg kellene várni, hogy az említett rendelkezést a nemzeti jogalkotó összhangba hozza az uniós joggal.

Aláírások